

Butangi og dugang abono (side-dressing) nga urea (46-0-0) matag duha ka semana sa gidaghanon nga 5-10gramo matag bundo, depende sa pagtubo sa tanum. Sa pagsugod og pamunga, butangi sa abonong 1:1 nga sinagol nga 46-0-0 ug 0-0-60.

Pag-ani

Sugdi ang pag-ani o pagpupo sa mga berde apan gulang na nga bunga sa atsal paglabay sa 80-100 ka adlaw gikan sa pagbalhin-tanum o mga 3-6 ka semana gikan sa pgsugod og pamulak

“Postharvest”

Kuhaa ang mga dautan nga bunga gikan sa tinapok nga mga atsal. Mahimong tipigan ang mga atsal hangtud sa lima ka semana sulod sa dapit nga adunay temperature nga 4°C ug kaumogon o “humidty” nga 95” percent.”.

Reference : Department of Agriculture
Region XI
GMA – High Value Commercial
Crops Program

Pagsumpo sa mga dangan ug sakit

Mga Dangan/Sakit	Rekomendasyon
“Aphids”	Tamni og laing matang sa tanum; esprehi og duga sa sili o “organophosphate”
“Spider mites”	Tamni og laing matang sa mga tanum; esprehi of “miticide”
“Cutworm”	Esprehi og duga sa sili o “Bacillus Thuringiensis”
“Fruitfly”	Ipahigayon ang makanunayong pagpanghinlo sa uma; pagbutang og mga “fruitfly attractant”
“Fruit and shoot borer”	Ipahigayon ang makanunayong pagpanghinlo sa uma; esprehi og duga sa sili og “synthetic pyrethroids”
“Bacterial Wilt”	Ipahigayon ang makanunayong pagpanghinlo sa uma; pili-a ang matang sa atsal nga “resistant,”
“Nematodes”	Butangio og iti sa manok; tamni og “marigold”
“Anthracnose”	Pagpuli-puli’g tanum o “crop rotation”, ipaghigayon ang makanunayong pagpanghinlo sa uma; esprehi og “ fungicide ”
”Leaf spot disease”	Ipahigayon ang makanunayong pagpanghinlo sa uma; esprehi og “ fungicide ”
“Virus diseases”	Likayi ang pagpanigarilyo haduol sa uma; puoha ang amsakitong tanum o “rouging”

GIYA SA PAGTANUM OG ATSAL

Reproduced by:

City Agriculturist Office
113 Pichon St, Davao City
Tel # 228-6582; 228-6385; 228-6395
Farmers’ Information and Technology Services
[FITS]
Tel. No. 282 - 1943
E-Mail Add.: cityagriculturist@davaocity.gov.ph

Pasiuna

Ang atsal usa sa labing kinaham nga panakot o lamas sa tibuok kalibutan. Mahimo kining kilawon, ibulad o “processed .” Pipila sa mga matang sa atsal mao ang; berde, da’g o “yellow, orange, violet, ug brown” o kape. Aduna’y mugboon nga ginatawag og”California Wonder” ug Lamuyo” o Long Bell.”

Kahimtang sa natad sa baligyaanan

Gibanabana nga dinhi sa nasud aduna’y mga 1.141 ka ektaryang luna ang ginatamnan og atsal ug uban pang susamang matang sa tanum. Ang matag kilo niini nagkantidad og gikan p10 sa panahon nga daghang atsal ngadto sa p150 sa panahon nga nihit o “off season.” Usa sa mga kusog mogamit og atsal mao ang mga”Pizza parlors,” apan daghan pang mga “processors” ang nanginahanglan usab og dinaghan nga atsal.

Pagtanum (Production Management)

Mga Matang

Matang	Porma	Kolor	“Remarks”
California Wonder	mugboon	Berde	“Open pollinated”
Yolo Wonder	mugboon	Berde	“Open pollinated”
Green 500	mugboon	Berde	“Hybrid” o F1
Rain Hardy	mugboon	Berde	“Hybrid” o F1
Annabel	mugboon	Berde	“Hybrid” o F1
Blondy	mugboon	Da’g o “yellow”	“Hybrid” o F1
Islander	mugboon	Lila o “violet”	“Hybrid” o F1

King Arthur	mugboon	Berde	“Hybrid” o F1
-------------	---------	-------	---------------

Klima ug matang sa yuta nga angayan tamnan

Maayo ang kalidad sa bunga sa atsal sa mga dapit nga bugnaw. Sa patag o “low elevation,” labing maayong magtanum og atsal sa mga bulan sa Oktobre hangtud Disyembre. Sa bukid ug “mid elevations,” mahimong magtanum og atsal sa tibuok tuig.

Ang atsal motubo sa bisan unsang matang sa yuta nga nagphupot og pH gikan 5.5 ngadto sa 6.5, apan labing dako ang abot kung itanum sa yuta nga tabunok o “sandy loam.”

Pag-andam sa igtatanum.

Ang usa ka ektaryang luna nanginahaglan og 100-200 ka gramong binhi. Labing mayo nga itanum ang binhi sa atsal diha sa “nursery” o luyongan, ug ibalhin og tanum ngadto sa inandam nga luna paglabay sa 3-4 ka semana. Andama ang luyongan o tamnanan sa binhi pinaagi sa pagsagol og 2-4 kilo nga biya sa hayop ug 1-2 kilo nga abo sa apa o tahop sa humay matag metro kwadradong luyongan. Pag-andam og usa ka metrong gilapdon nga luyongan nga ang gitag-on sumala sa imong gusto. Bisbisi kini, unya linyahi sa distansya nga 7-10 sentimetro matag linya. Tabuni og dyutay nga biya sa hayop ug apa sa humay. Sa mga “hybrid” nga binhi, kung maturok na, ibalhin gilayon og tanum ngadto sa mga “nursery trays,” ug taboni o palandongi. Mga usa ka semana sa dili pa magbalhin-tanum ngadto sa uma,kuhaa ang tabon o painiti sa hinay-hinay ang mga semilya.

Pag-andam sa tamnanan

Andama og mayo ang luna nga tamnan. Sa ginagmay’ng luna, paghimo og “plots” sa gilapdon nga 0.75-1.0 metro nga igong tamnan og duha ka lumbay. Sa mga dagkung luna, paghimo og tudling nga 0.5-0.75 metro ang distansya matag tudling, ug itanum ang semilya diha sa mga tudling sa distansya nga 0.3-0.5 metro matag bundo (hill). Butangi og abono (basal) sa gidaghanon nga 5-7 ka sakong 14-14-14 matag ektarya og lain pang 5-10 ka toneladang biya sa hayop matag ektarya.

Pagbutang og “mulch”

Butangi og “mulch” ang uma aron dili daling molabong ang mga sabot ug aron moayo ang pagtubo sa mga tanum. Mahimong gamitong “mulching materials” ang dagami o apa sa humay o plakstic. Kung plastik ang gamiton, Paghimo’g “beds” sa gilapdon nga usa ka metro. Isagol sa yuta ang gikinahanglang abono ug biya sa hayop, Itabon sa “beds” ang plastik, taboni o palup-iti og yuta ang matag kilid. Busloti ang plastik sa distansya nga 0.5 X 0.5 metro, ug dinhi niining mga buho itanum ang semilya.

Paggalam sa tanum

Bisbisi maka-usa ka higayon matag semana. Gunahi 2-3 ka higayon sulod sa “growing season.” Labing maayong tamnan og laing tanum sagul sa mga atsal, sama sa “kutsai” ug “marigold aron mamenosan ang gidaghanon sa mga dangan.